

The review of theoretical sources on the specified issue is carried out. To confirm the effectiveness of the impact of speed reading technology on adolescents' cognitive development sphere, the results of primary and secondary diagnostics were analyzed. Two samples were chosen: experimental and control. The following diagnostic tools were used: the Pieron-Roser test, the "Comparison of Concepts" test, the "Analogies" test, the "Raven's Matrix" method, the method of studying the short-term memory, the "Mnemonic Abilities" test. The study groups consisted mainly of adolescents, who have low and medium levels of cognition.

The comparison of the results of primary and secondary diagnostics revealed a positive effect of speed reading technology on the concentration of students' attention, indicators of verbal and logical generalization, the amount of short-term and associative memory. At the same time, significant positive impact of the technology on the logical thinking development (both verbal and nonverbal) wasn't found out. The conclusions are confirmed by the indicators of the Student's criterion calculation. The obtained data are the reference point for optimizing the development capabilities of speed reading technology.

Key words: speed reading technology, adolescence, attention concentration, generalization, abstraction, logical thinking, short-term memory, associative memory.

УДК 37.016

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.82.16>

Коляда І. А.

ВИВЧЕННЯ ІСТОРИЧНИХ ОСОБИСТОСТЕЙ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ У 8 КЛАСІ: ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ

Висвітлено важливість історичних особистостей у контексті вивчення історії України у 8 класі. Кожна окрема особистість впливає на хід історії та історичний процес, але водночас не відміняє закономірностей його розвитку. Досліджено необхідність упровадження інноваційних підходів під час вивчення історичних особистостей на уроках історії України у 8 класі. Введення інноваційних технологій у навчальний процес вимагає серйозних змін у змісті освіти, методах і формах його організації. Навчання набуває інтегративно-діяльнісного характеру. Акцент зроблено на необхідності цілісного розвитку здобувача освіти, розкриття якісної своєрідності їхньої творчої індивідуальності. В освітньому процесі необхідно відобразити зв'язок конкретної людини з попередниками та оточуючим його світом. Мета закладів загальної середньої освіти – виховання покоління молодшої генерації українців із критичним і креативним мисленням, відповідальних учасників громадянського суспільства, що вміють самостійно здобувати й застосовувати знання громадян.

Охарактеризовано організаційно-методичне забезпечення процесу вивчення особистості з використанням інноваційних підходів у шкільному курсі історії України, методичку формування уявлень про історичні особистості у здобувачів освіти на уроках історії України у 8 класі з використанням інноваційних підходів. Інноваційні підходи до формування уявлень про історичну особистість у здобувачів освіти під час вивчення історії України у 8 класі припускають зростання ролі здобувача освіти в освітньому процесі, зміщення центру (фокуса) навчального процесу від учителя до здобувача освіти; посилення функції підтримки здобувача освіти, допомоги йому в організації індивідуального навчального процесу; можливість зворотного зв'язку вчителя з кожним здобувачем освіти за використання нових комунікаційних технологій.

Ключові слова: історична особистість, історія України, інноваційні підходи.

Під час вибору методів і прийомів вивчення історичних особистостей учитель має керуватися освітніми та виховними цілями курсу історії України у закладах загальної середньої освіти. У межах вивчення особистості необхідно відобразити її у контексті історичного часу, виділивши умови та фактори, а також суб'єктивні та об'єктивні чинники, що відіграли вирішальну роль під час формування її поглядів. Способи такого відображення прямо залежать від самої історичної особистості: в деяких випадках досить лише стислих відомостей, одиничного висловлювання або зіставлення дат. Але найчастіше необхідно подати розгорнуту характеристику історичної обстановки, в якій сформувалася та чи інша історична особистість.

В освітньому процесі важливо продемонструвати здобувачам освіти, що причини вчинків, завдання, котрі вирішуються особистістю, обумовлені попередніми історичними подіями, а також відобразити зв'язок конкретної людини з попередниками й оточуючим її світом.

Теоретичною основою дослідження інновацій у навчанні стали положення, викладені в роботах К. Баханова, Л. Виготського, Г. Кастюка, О. Леонтєва, В. Мошенка, О. Пометуна та інших. Ураховувалися також роботи зарубіжних науковців-дидактів із проблем безперервної освіти педагогічних кадрів, інноваційних технологій у галузі освіти, зокрема К. Атеновскі, Д. Брауна, Д. Спокса, Х. Хоржеса та інших.

Мета дослідження – з'ясування теоретичних підходів і висвітлення практичного впровадження інноваційних підходів під час вивчення історичних особистостей на уроках історії України у 8 класі.

Уводячи в освітній процес вивчення історичної особистості, вчитель стежить за тим, щоб вона не фіксувалася в пам'яті здобувача освіти лише фактом свого існування, одним тільки ім'ям. "Щоб жодна осо-

бистість не залишалася в голові учня пустим словом, а неодмінно порушувала його думку, уяву, навіть приваблювала його сердечну участь”, – зазначає Л. Гринін [4, с.9].

Здобувач освіти, опрацьовуючи навчальний матеріал підручника, повинен мати можливість сприймати історичного діяча як зрозумілу для усвідомленого сприйняття особистість із певним зовнішнім образом, зі своїм характером, індивідуальними рисами, поведінковими моделями. Це можливо лише через формування конкретних рис історичного портрета, його індивідуальності. В якості таких прийомів може виступати застосування таких засобів навчання історії, як ілюстрації, спогади і відгуки сучасників і, звичайно, цитування самого історичного діяча. Необхідно створювати дидактичні умови, в яких здобувачі освіти самі усвідомлюють потребу в самостійній пізнавальній діяльності, в ознайомленні з творами художньої літератури, красною письменства, історичними документами, творами живопису, краєзнавчими матеріалами, в котрих відображено яскраві історичні факти з життя історичного діяча, що вивчається в курсі історії України на уроці.

Для усвідомлення подій історії України важливим в освітній діяльності вчителя історії на уроці є діяльність, спрямована на розуміння здобувачами освіти впливу історичної особистості на перебіг історичних подій.

У викладанні історії України радянської доби довгий час на перший план висувалися формування уявлень про об'єктивні закономірності загального розвитку, які ототожнювалися з безособовістю. Реформування освіти в умовах реалізації концепції Нової Української школи пов'язано з реалізацією принципів демократизації та гуманізації, що зумовило під час навчання історії України звернення до особистості, розкриття самоцінності історичного діяча.

Процес навчання історії України в основній школі у закладі загальної середньої освіти визначається Державним стандартом базової середньої освіти громадянської та історичної освітньої галузі, в якому означені завдання й цілі історичної освіти, що відповідають 8 класу, та навчальною програмою для закладів загальної середньої освіти “Історія України. Всесвітня історія (5-9 класи)” [8].

Під час аналізу навчального матеріалу можна виділити цілу низку історичних особистостей XVI–XVII століть. Ми зосередимо свою увагу на таких історичних особистостях, як Богдан Хмельницький, Іван Виговський, Юрій Хмельницький, Петро Дорошенко, Іван Мазепа та інших. Під час вивчення історичної особистості на уроці варто акцентувати увагу на особливостях рис історичної епохи та поведінки особистостей у цих історичних умовах. Окрім того, важливо створити таку атмосферу на уроці історії України, яка б дозволила здобувачам освіти немов би «відчути» історичного героя, зрозуміти, чи здатний він на «добро» чи «зло». Такий прийом має не лише освітнє, але й важливе виховне значення.

Хоча характеристикам історичних діячів у навчально-методичній літературі радянської дидактичної та методичної науки приділялася належна увага, проте головний акцент ставився не на індивідуальній своєрідності, неповторності, унікальності особистості, а на появі в ній типових рис, ознак представника того чи іншого класу. Майже не приділялася увага психологічним характеристикам історичної особистості, розкриттю ідеї самоцінності людини як суб'єкта соціального розвитку.

У навчальній програмі для 8 класу вищезазначеним історичним особистостям відведено місце у розділі 4 “Козацька Україна наприкінці 50-х років XVII – на початку XVIII століття”, де міститься рекомендований перелік історичних осіб, про діяльність яких здобувачі освіти можуть формувати самостійні судження на основі навчальних матеріалів та адаптованих джерел [8].

У підручнику історії України 8 класу “Історія України” (автор В. С. Власов) діяльності цих особистостей відводиться місце в розділі 4 “Козацька Україна наприкінці 50-х років XVII – на початку XVIII століття” (§22-30) [2, с.146-202].

У межах зазначеного розділу та параграфів наводиться вельми опосередкований опис зазначених історичних особистостей, ілюстративно представлені тільки їхні портрети, про окремі історичні особистості у тексті параграфів міститься рубрика «Особистість», де зазначається коротка біографічна довідка. Особливість цього підручника швидше в діяльнісному підході до вивчення особистостей через їхні безпосередні результати діяльності, що дає можливість учителю історії запропонувати власний підхід до розкриття матеріалу зазначених епох шляхом формування уявлень про ключові історичні особистості. Формуючи портфоліо уроку та вивчення тем розділу, вчителю, що викладає історію України, необхідно завчасно запланувати навчальні години для засвоєння цього матеріалу, підготувати відповідний навчально-методичний матеріал, комплекс дидактичних і методичних матеріалів. Тому можемо відзначити, що цей підручник, рекомендований Міністерством освіти і науки України, містить певну досить дозовану інформацію про історичні особистості та надає можливість вчителю історії реалізувати практику вивчення предметного матеріалу шляхом формування історичних уявлень про особистість історичного діяча.

Організаційно-педагогічні форми роботи з вивчення ролі особистості у 8 класі, описані у цьому розділі на підставі дидактичного матеріалу підручника, реалізовані в межах шкільного курсу історії України.

Історія – предмет насамперед морально-етичного характеру, його завдання – виховувати учнів через співпереживання учасників історичного процесу, вмюючи аналізувати факти історії людства, що творять історичні особистості.

Частковій реалізації цього завдання сприяє застосування під час навчання історії України нових інформаційно-комунікативних технологій для формування уявлень про історичні особистості у здобувачів освіти.

На сучасному етапі інформаційно-комунікаційні технології – це “комплексний засіб освоєння людиною навколишнього світу (в його соціальних, моральних, психологічних, художніх, інтелектуальних аспектах). Потенціал медіакультури в сучасному освітньому процесі визначається широким спектром розвитку людської особистості: емоціями, інтелектом, самостійністю творчого і критичного мислення, світоглядом, уявою, естетичною свідомістю (сприйняттям, умінням художнього аналізу та іншими), активізацією знань” [2, с. 318].

Ефективність засвоєння знань здобувачами освіти з курсу історії України залежить від того, як організовано та реалізовано освітній процес. Учителю історії варто враховувати той факт, що система засобів навчання історії індивідуальна для кожної предметної області.

На сучасному етапі розвитку науки і техніки нововведення торкнулися й освітнього процесу. Кабінети історії у закладах загальної середньої освіти, обладнані відповідним навчально-методичним забезпеченням і різноманітними мультимедійними засобами навчання історії, використовуються для підвищення пізнавальної діяльності здобувачів освіти, засвоєння теоретичних знань і формування в них практичних компетентностей.

Як відомо, без відчуттів, без живого споглядання неможливе пізнання, до якого б рівня абстракції наука не вдалася. Чуттєве, живе споглядання становить первісний (вихідний) етап процесу пізнання. Найскладніші абстракції базуються завжди на чуттєвому матеріалі, на фактах спостереження, що, природно, має величезне значення для розвитку уяви та фантазії.

Під час формування уявлень про історичні особистості необхідно забезпечити здобувачів освіти “даними спостережень”, образами, створити умови для “живого споглядання”. Це завдання і вирішують екранно-звукові засоби навчання – навчальні кінофільми, відеофільми, документальні фільми, мультфільми. Відображаючи дійсність, вони дозволяють у класі, на уроці оперувати фактами життя історичних особистостей. Пропоновані формати та жанри фільмів не містять повноцінного знання про об’єкт, а є лише джерелом, що дозволяє вчителю історії України подавати навчальну інформацію як матеріал організації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, організації креативного підходу під час вивчення ними історії України.

Кіно, як і інші допоміжні дидактичні матеріали, служить важливим засобом в освітній діяльності вчителя історії, особливо дієвим з огляду на його візуальну наочність та образність. Адже справедливою є народна мудрість: “краще один раз побачити, ніж сто разів почути”. Документальне історичне кіно підтверджує цю народну істину.

Можна виділити такі методичні особливості уроку із застосуванням кінофільму:

– цей урок ведуть немов би два вчителі – разом із учителем у поясненні, бесіді, опитуванні бере участь його технічний асистент;

– звісно, головним залишається педагог, він надає слово своєму “асистенту”, через нього здійснюється зв’язок «здобувач освіти-вчитель», без якого неможливо уявити урок. Однак у певні моменти вчитель у класі може поступитися місцем фільму як основному джерелу навчальної інформації, як засобу навчання;

– техніка на уроці виступає в союзі, комплексі з традиційними засобами навчання – картиною, підручником, таблицями, дошкою, екскурсією і словом учителя [10, с. 46].

У сучасній навчальній діяльності вчитель має безліч можливостей для організації різноманітності застосування технічних засобів навчання історії.

Одним із прийомів на уроках історії є використання комп’ютерних технологій. На різних предметах використання комп’ютера буде різним, ми зупинимося на деяких прийомах використання відеофрагментів, комп’ютерної анімації, використання Інтернет-мемів на уроках історії України у 8 класі.

У сучасних реаліях учитель історії має досить великий вибір документальних, художніх фільмів, мультфільмів і відеоенциклопедій на різні історичні сюжети. У нашій статті ми наведемо декілька прикладів використання таких матеріалів на уроках історії України у 8 класі у закладах загальної середньої освіти.

Найдоцільнішим на уроках історії України у 8 класі є використання 15-хвилинних фільмів із серії “Невідома Україна”. Крім цього, можна використовувати уривки з художніх фільмів, де висвітлюються особливості історичних особистостей. Наприклад, фільм “Гетьман” (режисер В. Ямбурський, 2015) розповідає про долю однієї із найяскравіших фігур української історії – Богдана Хмельницького.

Інший український історичний художній фільм “Козацька звитяга” (режисер – Л. Осик, 1993), знятий за мотивами повісті Б. Лепкого “Крутіж”, висвітлює події 1659 року, де показано, як після смерті Богдана Хмельницького його 18-річний син Юрій змістив владу Івана Виговського. Прибічники Богдана Хмельницького допомагають його дочці Олені зберегти символ незалежності України – гетьманські клейноди.

Дуже широка фільмографія щодо історичної особистості Івана Мазепи, тому під час формування уявлень про нього рекомендуємо використовувати уривки з таких художніх та документальних фільмів: “Мазепа” (режисер В. Гончаров, 1909), науково-популярний фільм “Гетьман Іван Мазепа” (режисер О. Скрипник, 1992), серія “Невідома Україна. Нариси нашої історії”, науково-популярний фільм “Анатема” (режисер Л. Анічкін, 1993), художній фільм “Молитва за гетьмана Мазепу” (режисер Ю. Ілленко, 2001), проєкт телеканалу «1+1» “Іван Мазепа: Кохання. Велич. Зрада” (режисер Ю. Макаров, 2005), серія “Тра долі”, документальний фільм “Іван Мазепа” (режисер В. Вітер, 2007).

Після перегляду уривку з фільму вчитель ставить відповідну низку запитань. Використання на уроках історії України у 8 класі фрагментів із художніх фільмів допомагає реалізувати такі завдання: 1) мотивувати здобувачів освіти на вивчення певної теми або на виконання конкретної роботи; 2) розвинути певні вміння, навички й компетентності здобувачів освіти; 3) звернути увагу здобувачів освіти на ту чи іншу історичну особистість; 4) перетворити продукцію кінематографа в один із потужних засобів освітнього процесу; 5) розширити світогляд і пізнавальну активність здобувачів освіти. Тому вплив наочності на формування образного мислення у здобувачів освіти дуже великий, хоча на основі того ж самого наочного посібника в них може виникнути різний рівень і характер відображення дійсності в чуттєвих образах.

Нині з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, глобалізації та особливостей нового покоління здобувачів освіти виникла потреба в удосконаленні освітніх процесів. На нашу думку, одним із рішень цього питання можуть стати Інтернет-меми, які посідають особливе місце в сучасній культурі.

На початку XXI століття розширився спектр педагогічних технологій, які служать засобом концентрації уваги здобувачів освіти, але все ж не завжди вчителю вдається звернути достатню увагу до теми задля того, щоб матеріал уроку був засвоєний. Потрібно підібрати такий матеріал для уроку, щоб здобувачі освіти не просто розуміли, але й запам'ятовували, змогли відтворити отримані знання, наприклад, під час актуалізації матеріалу на уроці. Таким засобом може послужити мем.

Нині досить складно уявити собі комунікацію без Інтернет-мемів, особливо в середовищі молоді. Вони швидко "проникли" у повсякденне спілкування, стали невід'ємною його частиною, підвищили інтерес і барвистість. У шкільному середовищі здобувачами освіти вони активно використовуються.

Чим креативнішим є мем, тим він більш затребуваний до вживання. Тому, на нашу думку, інтерес здобувачів освіти до уроку історії підвищиться, зокрема до формування уявлень про історичних особистостей, якщо застосувати систему Інтернет-мемів.

На сучасному етапі значно розширюються можливості інформаційного суспільства, про що свідчать процеси глобалізації, інформаційно-комунікаційні зміни у світі, розвиток специфічного виду комунікації – масової комунікації. Завдяки цим процесам створюється новий простір з оновленими засобами передачі інформації, відбувається спілкування на різних рівнях комунікації. Ці процеси існують у всіх соціальних інститутах, зокрема у шкільному середовищі.

Ще одним інноваційним підходом до формування уявлень про історичну особистість у здобувачів освіти на уроках історії України у 8 класі є соціальні мережі та різного роду месенджери. У сучасних реаліях дистанційного навчання здобувачі освіти проводять багато часу у смартфонах. Тому цей час можна використовувати з користю, що допоможе по-новому подивитися на діяльність історичних осіб 50-х років XVII – початку XVIII століття, котрі вивчаються за шкільною програмою.

Зайшовши в особистий профіль у соціальній мережі, можна побачити вподобання людини та події, що відбуваються у її житті. Зважаючи на цей аспект, пропонуємо використовувати такий інноваційний підхід до проведення уроків.

Instagram – це популярний додаток для обміну фото та коротких відео з елементами соціальної мережі, що дозволяє знімати фото й відео; за його допомогою можна розвивати візуальне мислення.

Twitter та Facebook – це популярні соціальні мережі, за допомогою яких можна розміщувати інформацію у стрічку новин, обмінюватися повідомленнями, відмічати геолокацію, додавати фото, відео, графічний контент.

Вивчаючи історію 50-х років XVII – початку XVIII століття, може виникнути враження відчуженості та віддаленості тих подій від реального часу, неначе тоді жили інші люди, зрозуміти яких майже неможливо. Задля того, щоб у здобувачів освіти не виникло таке враження, пропонуємо «осучаснити» історію, в межах якої історичні відомості про історичних особистостей подаються у вигляді коротких відомостей (постів). Запропонуйте здобувачам освіти, залучивши, наприклад, Instagram, створити сторінку Богдана Хмельницького, Івана Мазепи чи Петра Дорошенка. Або, наприклад, запропонуйте здобувачам освіти розробити кампанію в соціальній мережі для реальних історичних осіб. Для цього варто подумати, як розробити політичний бренд, які платформи використовували б ці люди, якби Twitter чи Facebook винайшли раніше, які матеріали та факти їх біографії спрацювали би краще.

Суть іншого завдання полягає в наступному: вивчаючи будь-яку історичну особистість, вищезазначену у списку, запропонуйте здобувачам освіти опанувати її біографію за допомогою соціальних мереж. Наприклад, які б вона світлина з друзями виставляла, як би міг виглядати профіль цієї історичної особистості на Facebook, як би змінювалася її геолокація час від часу та які б тексти були у її блозі.

Ми рекомендуємо ще таку низку завдань під час використання соціальних мереж:

1) портфоліо онлайн. Влаштуйте конкурс на краще онлайн портфоліо. Дайте здобувачам освіти можливість самим вибрати онлайн майданчик, це може бути їхня стрічка новин у Facebook або фотографії їхніх робіт у соціальній мережі Instagram;

2) резюме довжиною 140 символів. Twitter – соціальна мережа для публічного обміну повідомленнями. Один "твіт" (повідомлення) містить 140 символів. Нехай здобувачі освіти опишуть, якими думками чи подіями історична особистість ділилася б у постах Twitter;

3) улюблені персонажі у Facebook. Нехай кожен учень вибере історичну особистість і спробує створити її профіль у Facebook. Що було б зазначено у графі «про себе» Хмельницьким, Дорошенком, Мазепою та іншими? Якої життєвої позиції вони дотримувалися би?

Не варто боятися використовувати соціальні мережі у навчанні, навіть якщо ви не зовсім із ними знайомі. Це відмінний інструмент для розвитку певних освітніх навичок, це звичне для дітей середовище, яке їм буде цікаво використовувати не тільки для розваг, але і для збагачення своїх знань.

Ще одним із основних способів сучасної комунікації підлітків є короткі графічні повідомлення у стилі емоджі – виду онлайн-комунікацій, який передбачає миттєву передачу тексту та емоцій за допомогою мікрокартинок відповідного змісту [2, с. 73]. Тож буде актуально й доречно застосувати цей інноваційний підхід для творчого переосмислення навчального матеріалу.

Такий самий прийом можна вдало застосувати під час вивчення життя і досягнень певних історичних особистостей. Наприклад, можна обіграти таку ситуацію, що Іван Мазепа жив не колись давно, а є нашим сучасником, але займався такою ж діяльністю, як колись, і водночас використовував інші способи комунікації, наприклад, смартфон. Завданням є передати сенс певних історичних подій та явищ від імені історичних особистостей минулого сучасними методами спілкування в різного роду месенджерах (Viber, Telegram тощо) з відповідними емоціями. Це дозволить подивитися на “історичну особистість із підручника” як на звичайну людину, помістити у свій онлайн простір та розвинути реальну особистість.

Робота з мемами теж буде цікавою і продуктивною. Нас цікавить передача і сприйняття інформації на уроці історії у середній школі з їхнім використанням. Спробуємо відповісти на запитання, чи дійсно мему мають широкі когнітивні можливості?

Термін *меме* ввів у 1976 році англійський біолог Р. Докінз у книзі “Егоїстичний ген”; в українській транскрипції термін фігурує як “мем” – одиниця зберігання і передачі інформації у сфері культури. Під час відтворення для мемів важливі плодючість і відносна точність [6]. Нині термін набув нового змісту.

Дослідник Т. Савицька зазначає, що мем переживає фазу становлення глобальної культури постмодернізму та містить відредаговані фотографії, фотомонтажі, відеоролики [11]. Завдяки соціальним мережам та іншим месенджерам мему миттєво поширюються, мають можливість редагуватися та безмежно тиражуватися. Тому під мемом ми розуміємо коротку інформацію будь-якого змісту, яка стала популярною, відтворюється в Інтернеті в різних авторських контекстах із можливостями необмеженого транслявання. Оскільки в більшості випадків мему потрапляють в Інтернет, то в літературі до них додалася приставка “Інтернет”. Завдяки сучасному обладнанню з виходом в Інтернет будь-який цікавий малюнок, ролик тощо миттєво потрапляє в “мережі”. Тому терміни “мем” та “Інтернет-мем” є тотожними.

Навчальне заняття, безумовно, запам’ятується здобувачам освіти, якщо після виходу з класу в їхніх думках спливатиме інформація, котру вони вивчали, якщо вони обговорюватимуть її після уроку; якщо сподобається; якщо торкнеться почуття, викличе емоції. Закладена в мем “інтерактивність” (здатність взаємодіяти або знаходитись у режимі розмови, діалогу з будь-якою людиною або чим-небудь, наприклад, із комп’ютером) сприяє успішному запам’ятовуванню і поширенню. Мем “закріплюється” у пам’яті, привертає до себе увагу незвичайністю, оригінальністю, дотепністю, особливим стилем і манерою [7].

Виходячи з характеристик мему, він буде добрим помічником учителя на уроці історії під час вивчення історичних особистостей. “Мем нічого не говорить прямо, проте алегорично натякає на важливі проблеми, маючи водночас несерйозну, напівжартівливу, провокаційну, легку для запам’ятовування форму” [7]. Якщо вперше побачити його, то, поміркувавши, кожен сам може прийти до тієї інформації, на яку мем указує.

Мему легко запам’ятати ще й тому, що з них отримується необхідна інформація; за допомогою мему здобувач освіти її переосмислює. Отже, використовуючи мему, вчитель зможе фокусувати свідомість учнів на темі уроку та кожній окремій історичній особистості.

Стосовно практики використання у професійній діяльності ми рекомендуємо застосовувати мему на уроках історії України у 8 класі під час вивчення великої за обсягом і досить складної теми “Період Руїни” (через обсяг інформації та історичні особистості). Матеріал дуже складно засвоюється здобувачами освіти, вони не можуть орієнтуватися в особистостях, хто був чим примітний, які були особливості правління і так далі.

Для початку ми рекомендуємо запропонувати портрети всіх гетьманів (демонстрацію організувати за допомогою мультимедійної дошки) у період Руїни, роздати дидактичні картки з іменами монархів та основними фактами з їхнього гетьманування задля того, щоб здобувачі освіти намагалися поєднати картинку і текст. Це було запропоновано в якості невеликої вправи на початку декількох уроків, унаслідок чого учні запам’ятали асоціацію портрет-ім’я. Ми рекомендуємо відтворити образ гетьманів і факти з їх правління через мему або, використовуючи комп’ютерну техніку на уроці історії (нетбуки, ноутбуки, смартфони), запропонувати здобувачам освіти методичний матеріал у формі мультимедійної презентації, формат якої передбачає візуальне зображення гетьмана та інформаційний складник (факти його біографії).

Учитель пропонує здобувачам освіти на початку уроку звернутися до нової науки “Історична мерологія” у формі презентації. Ви демонструєте кілька мемів про гетьманів Богдана Хмельницького, Юрія Хмельницького, Івана Брюховецького, Петра Дорошенка та інших. Потім варто пояснити, як ви їх робили, які ресурси використовували.

Домашнє завдання передбачає розроблення здобувачем освіти власних мемів, не згадуючи у його змісті ім'я правителя задля того, щоб інші здобувачі освіти могли самі здогадатися, про кого йдеться. Наступного уроку здобувачі освіти, використовуючи свої мему, спільно з учителем організують історичну вікторину або інтелектуальне шоу "Найкмітливіший". За підсумками всієї роботи рекомендується проведення самостійної роботи, в якій здобувачі освіти зможуть показати свої знання.

В якості рекомендацій із використання мемів ми пропонуємо такі правила:

- мем – це допоміжна технологія;
- зміст мему має бути лексично і граматично правильним, що не порушує загальноприйняті норми;
- мему не повинні повністю заповнювати час уроку, будучи лише складовим та узагальнюючим допоміжним компонентом;
- потрібно зробити акцент на контролі знань, щоб мему спотворювали суть досліджуваного матеріалу;
- дотримання етичних норм;
- рекомендується не постійне використання мемів на кожному уроці, а на уроках-узагальненнях і в якості домашнього творчого завдання.

Висновки. Отже, запропоновані технології організації освітнього процесу під час вивчення історії України у 8 класі, зокрема вивчення тем, присвячених історичним особистостям, дозволяють повною мірою реалізувати освітній і виховний потенціал інноваційних підходів до формування уявлень про історичну особистість у здобувачів освіти. Застосування новітніх інформаційних технологій під час організації процесу вивчення історичних особистостей є одним із ефективних підходів до застосування сучасних складників комплексу інноваційних методів і засобів навчання історії України, що має забезпечити успішне засвоєння здобувачами освіти навчального матеріалу.

Використана література:

1. Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі: Монографія. Запоріжжя : Просвіта, 2004. 328 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.
3. Власов В. С. Історія України: підр. для 8-го кл. загальноосвіт. навч. закладу. Київ : Генеза, 2016. 256 с.
4. Гринин Л. Е. Личность в истории: эволюция взглядов. *История и современность*. 2010. № 2. С. 3–44.
5. Десятов Д. Л. Використання мережевих технологій у процесі навчання історії в школі. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. «Історія та географія»*. 2012. Вип. 46. С. 123-127.
6. Кронгауз М. Мему в интернете: опыт деконструкции. *Наука и жизнь*. 2017. №10. URL: <https://www.nkj.ru/archive/articles/21327/> (дата звернення 02.09.2021 р.)
7. Мему – мифы или реальность? URL: <http://shkolazhizni.ru/archive/0/n-35193> (дата звернення 02.09.2021 р.)
8. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти історія України. Всесвітня історія 5-9 класи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednyaosvita/navchalniprogrami/navchalni-programi-5-9-klas> (дата звернення 02.09.2021 р.)
9. Пометун О. Методика навчання історії у школі. Київ : Генеза, 2006. 328 с.
10. Сиротинко Г. О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Харків, 2003. 240 с.
11. Тирон Е. Мем – это «вирус ума». URL: <http://www.advertology.ru/article72035.htm/> (дата звернення 02.09.2021 р.)

References:

1. Bakhanov K. O. (2004) Innovatsiini systemy, tekhnolohii ta modeli navchannia istorii v shkoli: Monohrafiia [Innovative systems, technologies and models of teaching history at school]. Zaporizhzhia: Prosvita. 328 s. [in Ukrainian].
2. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy: 250000 (2005) [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language: 250,000]. Kyiv; Irpin: Perun. VIII, 1728 s. [in Ukrainian].
3. Vlasov V. S. (2016) Istoriia Ukrainy: pidr. dlia 8-ho kl. zahalnoosvit. navch. Zakladu [History of Ukraine: ed. for the 8th grade. general education. textbook institution]. Kyiv: Heneza. 256 s. [in Ukrainian].
4. Grinin L. E. (2010) Lichnost v istorii: evolyutsiya vzglyadov. Istoriya i sovremennost [Personality in History: Evolution of Views. History and modernity] # 2. s. 3–44 [in Russian].
5. Desiatov D. L. (2012) Vykorystannia merezhevykh tekhnolohii u protsesi navchannia istorii v shkoli [The use of network technologies in the process of teaching history at school] // Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody. «Istoriia ta heohrafiia». Vyp. 46. S. 123-127 [in Ukrainian].
6. Krongauz M. Memy v internete: opyt dekonstruktsii [Memes on the Internet: an experience of deconstruction] // Nauka i Zhizn. # 10, oktyabr 2017. URL: <https://www.nkj.ru/archive/articles/21327/> (data zvernennya 02.09.2021 r.)
7. Memy – mify ili realnost? [Memes – myths or reality?] URL: <http://shkolazhizni.ru/archive/0/n-35193> (data zvernennia: 02.09.2021).
8. Navchalna prohrama dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity istoriia Ukrainy. Vsesvitnia istoriia 5-9 klasy [Curriculum for general secondary education history of Ukraine. World History 5-9 grades]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednyaosvita/navchalniprogrami/navchalni-programi-5-9-klas> (data zvernennia: 02.09.2021).
9. Pometun O. (2006) Metodyka navchannia istorii v shkoli [Methods of teaching history at school]. K.: Heneza, 2006. 328 s. [in Ukrainian].
10. Syrotynko H.O. (2003) Suchasnyi urok: interaktyvni tekhnolohii navchannia [Modern lesson: interactive learning technologies]. Kharkiv. 240 s. [in Ukrainian].
11. Tiron E. Mem – eto «virus uma» [Meme is a "mind virus"]. URL: <http://www.advertology.ru/article72035.htm/> (data zvernennia: 02.09.2021).

Kolyada I. A. Study of historical personalities in the lessons of history of Ukraine in 8th grade: implementation of innovative approaches

The importance of historical figures in the context of studying the history of Ukraine in the 8th grade is highlighted. Each individual influences the course of history and the historical process, but does not cancel the patterns of its development. The necessity of introduction of innovative approaches during studying of historical personalities at lessons of history of Ukraine in 8 class is investigated. The introduction of innovative technologies in the educational process requires major changes in the content of education, and methods and forms of its organization. Training acquires an integrative activity. Emphasis is placed on the need for holistic development of the applicant, the disclosure of the qualitative originality of their creative individuality. The educational process must reflect the connection of a particular person with his predecessors and the world around him. The purpose of general secondary education institutions is to educate the generation of the young generation of Ukrainians with critical and creative thinking, responsible participants in civil society who are able to independently acquire and apply the knowledge of citizens.

The organizational and methodological support of the process of studying personality with the use of innovative approaches in the school course of Ukrainian history, the method of forming ideas about historical personalities in students in the history of Ukraine in 8th grade with the use of innovative approaches. Innovative approaches to the formation of ideas about the historical personality of students in the study of Ukrainian history in 8th grade include: increasing the role of students in the educational process, shifting the center (focus) of the educational process from teacher to student; strengthening the function of supporting the applicant, assisting him in organizing an individual educational process; the possibility of teacher feedback with each student using new communication technologies.

Key words: historical personality, history of Ukraine, innovative approaches.

УДК 378.14(430)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.82.17>

Кравченко О. Л.

**УПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ У ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ
ІЗ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ**

Обґрунтовано теоретичні аспекти впровадження компетентнісного підходу до підготовки фахівців із харчових технологій за дуальною формою здобуття освіти. Наголошено на важливості цього підходу для реалізації змісту дуального процесу підготовки майбутніх фахівців.

Розглянуто особливості функціонування та переваги дуальної освіти у підготовці фахівців із харчових технологій на засадах компетентнісного підходу. Зроблено висновок про необхідність упровадження дуальної освіти як дієвого механізму співпраці навчальних закладів, бізнесу і здобувачів освіти, врегульованого державою. Серед переваг дуальної форми здобуття освіти відзначено такі: подолання дисонансу між теоретичним і практичним складниками навчання, підвищення якості освітнього процесу, залучення працедавців та фахівців-практиків із підприємств до проведення занять і конференцій, оцінка результатів навчальних досягнень випускників, розроблення навчальних програм, урахування потреб ринку праці та суб'єктів господарювання під час створення освітніх програм, фінансова підтримка закладів освіти за рахунок бізнес-компаній і підприємств.

Визначено, що саме компетентнісний підхід сприяє формуванню у здобувачів освіти професійних компетентностей, потрібних на ринку праці, дозволяє усвідомити, ідентифікувати та критично оцінити виробничі завдання і проблеми професійної діяльності в різних аспектах. Структура компетентнісного підходу є динамічною та залежить від зміни пріоритетів і цінностей суспільства. Реалізація цього наукового підходу в системі дуальної освіти забезпечує інтеграцію виробничого й навчального складників учбового процесу, сприяє розвитку професійно значущих якостей особистості, професійної культури, інтелектуального та мотиваційного потенціалу майбутніх фахівців із харчових технологій.

Особливості розвитку та модернізації сучасної освіти визначають компетентність фахівців як обов'язковий складник державних освітніх стандартів, необхідну базу для формування професійних умінь здобувачів освіти. Компетентність фахівців із харчових технологій у системі дуальної освіти розглядається як загальна система знань, умінь, навичок, що визначають готовність до реалізації професійної діяльності та вирішення виробничих завдань і проблем, забезпечують можливість самореалізації у професії.

Ключові слова: дуальна освіта, фахівець із харчових технологій, компетентнісний підхід, професійна компетентність.

В умовах модернізації освітнього середовища актуалізується низка завдань, пов'язаних із якістю підготовки майбутніх фахівців із харчових технологій. Тенденції розвитку ринку праці також зумовлюють нові вимоги до теоретичних знань, практичних умінь і навичок здобувачів освіти, рівня їх кваліфікації, конкурентоспроможності, мобільності та креативності. Вирішення освітніх проблем і завдань потребує оновлення структури та моделей навчальної діяльності майбутніх фахівців, спонукає до інтеграції і взаємодії держави, закладів освіти та виробничого середовища (підприємств, організацій, установ, фірм), актуалізує завдання